

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE A MOLDOVEI**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 314(478)(043)

SUVAC SILVIA

**CALITATEA POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA. STUDIU
GEODEMOGRAFIC**

154.01 – GEOGRAFIE ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ

Rezumatul tezei de doctor în științe geonomice

CHIȘINĂU, 2020

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale a ASEM, Academia de Studii Economice din Moldova

Conducător științific:

MATEI Constantin – profesor universitar, doctor habilitat în geografie

Comisia de doctorat:

1. **Președinte - BÎRCĂ Alic**, profesor universitar, doctor habilitat în economie
2. **Conducător științific - MATEI Constantin**, profesor universitar, doctor habilitat în geografie
3. **Referent oficial - HACHI Mihai**, conferențiar universitar, doctor în geografie
4. **Referent oficial - GĂGĂUZ Olga**, conferențiar cercetător, cercetător științific principal, doctor habilitat în sociologie
5. **Referent oficial - MUNTELE Ionel**, profesor universitar, doctor în geografie

Susținerea va avea loc la **21.02.2020**, ora **13:00** în ședința **COMISIEI DE DOCTORAT** din cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei, mun. Chișinău, MD 2005, str. G. Bănulescu Bodoni 61, biroul _____

Teza de doctor și rezumatul tezei pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice a Moldovei, pe pagina web a ASEM (www.ase.md) și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md)

Rezumatul a fost expediat la **15.01.2020**.

**Președinte al COMISIEI
DE DOCTORAT,**

doctor habilitat în economie,
profesor universitar

BÎRCĂ Alic

**Conducător științific al
COMISIEI DE DOCTORAT**

doctor habilitat în geografie,
profesor universitar

MATEI Constantin

Autor

SUVAC Silvia

© SUVAC Silvia, 2020

CUPRINS:

1. REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
2. CONȚINUTUL TEZEI.....	7
3. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	27
4. BIBLIOGRAFIE.....	29
5. LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE.....	30
6. ADNOTARE.....	31

1. REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța studiului calității populației derivă din realitățile sociale, demografice și economice prin care trece societatea de astăzi, atât la nivel global, cât și național. În contextul schimbărilor demografice, economice și sociale care au loc, societatea modernă este pusă în fața necesității unor schimbări, mai exact, a transformării cantității în schimbul calității. Acest proces are loc din cauza că multe dintre statele lumii au trecut prin procese de tranziție economic și demografic. Pe de o parte, evoluția tehnologiilor presupune încadrarea în câmpul muncii a unui număr mai mic de oameni, dar cu cerințe de calificare; pe de altă parte, stoparea creșterii numărului populației în majoritatea statelor înalt dezvoltate presupune sporirea atenției spre calitatea membrilor societății, în primul rând, în vederea acoperirii necesităților economice.

Importanța acestui studiu constă, la fel, în abordarea geografică a calității populației, adică evaluarea nivelului calitativ din perspectivă teritorială. Deși teritoriul Republicii Moldova nu este atât de mare ca suprafață, diferențieri în componentele calității populației și în însuși nivelul calității acestora există. Cunoașterea acestora este foarte importantă pentru dezvoltarea regională a statului, unul dintre factorii-cheie, care va favoriza creșterea nivelului economic și social al țării. Studiul teritorial include determinarea nivelului calitativ al populației la nivel de raioane, care reprezintă astăzi unități administrativ-teritoriale de nivelul doi ale țării. Aceasta permite realizarea unor concluzii asupra mai multor probleme existente în diferite regiuni ale statului, pe diferite categorii de componente ale calității populației, dar și pe calitatea populației în sine. Astfel, cunoașterea situației sub aspect teritorial servește, în primă instanță, la elaborarea de politici de dezvoltare regională și, ulterior, a celei naționale.

Studiul evolutiv este realizat pentru perioada de referință între anii 1990–2017 – timp în care au avut loc schimbări importante pe diferite domenii în Republica Moldova, odată cu declararea independenței și tranzitarea perioadelor-cheie sub aspect demografic, dar și economic ale statului. Anii de referință folosiți pentru studiul teritorial sunt 2010 și 2016. Cunoașterea situației teritoriale, apropiată ca perioadă de timp, este argumentată prin necesitatea cunoașterii schimbărilor actuale, cu scopul elaborării de politici de dezvoltare regională de perspectivă.

Scopul cercetării reprezintă evaluarea complexă a nivelului și dimensiunii calității populației în Republica Moldova, în dinamică și sub aspect teritorial.

Obiectivele cercetării sunt:

- Fundamentarea teoretică și metodologică a studierii calității populației și determinarea locului „calității populației” în cadrul geografiei umane;
- Analiza schimbărilor în componentele calității populației: demografică, sănătate, educație, cultură, prin determinarea indicilor structurali pe fiecare componentă;

- Evaluarea nivelului calității populației în dinamică și sub aspect teritorial în Republica Moldova.
- Clasificarea unităților administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova pe categoria calității populației;
- Recomandarea căilor de menținere și creștere a nivelului calității populației Republicii Moldova.

Suportul teoretico-științific și metodologic al lucrării . În urma consultării mai multor surse bibliografice în domeniu, sub diferite aspecte, prin includerea literaturii din străinătate și anume din spațiul european, american și rus a fost posibilă deducerea unor concluzii generale asupra conceptului științific „calitatea populației” și asupra structurii acestuia. Aici pot fi nominalizate studiile economiștilor ruși A.A. Sagradov, B.N. Butov, E.V. Foteeva, dar și ale geografilor M.A. Julina, N.M. Rimașevskaia. Economiștii abordează calitatea populației, în principal, ca o forță motrică economică, adică din punct de vedere al potențialului uman al forței de muncă. O lucrare voluminoasă, realizată în cadrul Clubului de la Roma, de către Aurelio Peccei, a atras atenția asupra calității populației, specificând mai multe detalii ale acestui concept. În spațiul american, H.P. Fairchild a abordat calitatea populației prin prisma relaționării acesteia cu cantitatea, încă în prima perioadă a secolului al XX-lea. Economistul american C. Mosk a studiat calitatea populației Japoniei, unul dintre statele remarcabile în acest sens astăzi. Din punct de vedere demografic, studii ale calității populației au fost realizate de către V.B. Moșcov, M. Narkulov ș.a.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării. Această lucrare este unică în Republica Moldova. Noutatea și originalitatea ei constă în faptul că asemenea studii asupra calității populației nu s-au realizat încă, dar și modul în care a fost evaluat nivelul calității populației este diferit de ale altor autori din afara țării, care au investigat calitatea populației.

În primul rând, studiul în cauză ia în calcul mai multe categorii componente ale calității populației: demografică, sănătate, educație și cultură. Alte cercetări omit componenta demografică, care, de fapt, reprezintă baza dezvoltării sau evoluției celorlalte trei categorii menționate mai sus. Aici este folosită metoda statistică pentru a evalua nivelul calității populației, prin aplicarea câtorva formule, care au unificat un șir de indicatori demografici într-un singur indice – *indicele calității populației*. Acesta reprezintă valoarea de referință măsurabilă a nivelului calității populației Republicii Moldova.

Bază metodologică creată în această investigație și modalitatea de aplicare a acesteia servește drept suport metodologic în evaluarea calității populației la nivel național și teritorial în interiorul statului sau chiar în alte regiuni sau state.

Problema științifică importantă soluționată constă în fundamentarea cadrului conceptual al termenului „calitatea populației” din punct de vedere științific și metodologic, fapt care contribuie la cunoașterea nivelului calitativ al populației Republicii Moldova.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei reprezintă una de valoare, deoarece metoda aplicată pentru teritoriul Republicii Moldova poate fi folosită pentru un astfel de studiu al oricărui alt spațiu geografic, dar, în special, pentru spațiul geografic al Republicii Moldova. Studiul teoretic realizat poate servi ca suport pentru identificarea de mecanisme în vederea sporirii efectivității în procesul de formare, păstrare, dar și ridicare a nivelului calitativ al populației statului (sau a unor componente aparte ale calității populației). Cunoscând potențialul uman existent, pot fi deduse unele concluzii și propuse căi de ameliorare și soluționare ale problemelor existente, astfel ca acest potențial uman să participe activ în dezvoltarea statului (de ordin economic, social, cultural etc.) și nu în defavoarea acestui proces.

Baza metodologică elaborată în acest studiu, dar și propunerile constructive de sporire ale nivelului calitativ al populației pot fi utilizate de către organele administrative de conducere ale statului în procesul elaborării de politici social-economice de dezvoltare pentru viitorul apropiat, dar și în planificarea dezvoltării de perspectivă a statului.

Unele rezultate ale investigației au fost deja aplicate în cadrul cercetărilor realizate în cadrul proiectului pentru tineri cercetători „Evaluarea geodemografică a calității populației în Republica Moldova”, realizat în perioada ianuarie 2015 – decembrie 2016, dar și în cadrul cursurilor de Geodemografie și Geografie Umană a Republicii Moldova, predate la facultatea de Geografie a Universității de Stat din Tiraspol.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetării au fost prezentate și discutate la peste 10 Conferințe Naționale și Internaționale, dar și publicate în reviste de specialitate. Dintre acestea amintim: Seminarul Geografic Internațional „Dimitrie Cantemir”, ediția a XXXVII-a, 13-15 octombrie 2017, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, România; The 7th International Conference on Regional Development and Territorial Disparities, 15-16 octombrie 2016, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, România; Colloque International „Migrations et mobilités. Tendances, stratégies migratoires et impacts”, 27-28 mai 2016, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava, România; Conferința Științifică Națională cu participare Internațională „Mediul și dezvoltarea durabilă”, 25-28 octombrie 2018, Universitatea de Stat din Tiraspol Chișinău, Republica Moldova; Scientific Symposium of young reseachers, XVI Edition, 27-28 april 2018, Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, Republica Moldova; Conferința științifică internațională „Competitivitate și inovare în economia cunoașterii”, 22-23

septembrie 2017, Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, Republica Moldova etc.

Participările la Conferințe au ca finalitate publicarea materialelor prezentate, în număr de 15 articole științifice. Unele dintre cele mai importante sunt: publicarea articolului „Health status of the population in the Republic of Moldova: a territorial perspective” în revista științifică „Lucrările seminarului Geografic Dimitrie Cantemir, Vol. 46, Issue 2” (2018); articolul științific din revista *Economica* nr. 3 (105)/2018, intitulat „Calitatea demografică a populației în Republica Moldova”; unul dintre paragrafele publicate în cadrul monografiei colective – „Formarea populației Republicii Moldova (studiu istorico-demografic)” (2017), cu titlul „Calitatea populației – o direcție nouă în cercetările geografice”.

Implementarea rezultatelor. Unele rezultate ale cercetării sunt folosite, în primul rând, în realizarea studiului Proiectului pentru tineri cercetători „Evaluarea geodemografică a calității populației în Republica Moldova”, realizat în perioada ianuarie 2015 – decembrie 2016 (act de implementare nr. 230 din 29.05.2019). O altă direcție de implementare a studiului este includerea elementelor teoretice și practice în predarea cursului de Geodemografie și Geografie Umană a Republicii Moldova, la facultatea de Geografie a Universității de Stat din Tiraspol, prin includerea de informații teoretice, dar și practice în cadrul orelor predate la aceste două cursuri, realizarea unui subiect de lecție intitulat „Calitatea populației în contextul dezvoltării umane” (act de implementare nr. 231 din 29.05.2019).

Volumul și structura tezei. Teza este compusă din: Introducere, 3 capitole, Concluzii generale, Bibliografie cu 100 titluri, 164 de pagini de text de bază, 33 tabele, 32 figuri și 33 anexe.

2. CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** se definește *scopul cercetării*, care reprezintă evaluarea complexă a nivelului calității populației în Republica Moldova în evoluție/dinamică și sub aspect teritorial. Acesta este completat de 5 obiective, specifice pentru fiecare etapă a cercetării. Se precizează actualitatea și importanța studiului, problema științifică soluționată, dar și valoarea aplicativă a tezei.

Capitolul 1 „Baza teoretică și metodologică a studiilor de geografie a calității populației”. Acest capitol reprezintă o trecere în revistă a diferitor abordări ale conceptului „calității populației” și termenilor complementari. Totodată se realizează o structură a indicatorilor ce atestă calitatea populației. La fel, se argumentează metodele de cercetare utilizate în studiul dat și baza informațională utilizată.

1. 1. Abordarea conceptuală a calității populației și a termenilor complementari

În literatura științifică a secolului al XVIII-lea a apărut, pentru prima dată, noțiunea de „calitatea populației”. Conceptul de „calitate a populației” a fost folosit pentru prima dată de către F. Engels (1820-1895), care raporta calitatea populației, de rând cu cantitatea acesteia, la condițiile materiale și economice, pe partea opusă fiind tehnica și nivelul de dezvoltare al mijloacelor de producție. Un interes sporit pentru cercetările științifice despre calitatea populației au început abia în secolul al XX-lea, în mare parte în statele înalt dezvoltate. În cele mai dese cazuri, problema calității populației a fost abordată din două puncte de vedere: biologic (social-biologic), economic (social-economic). În afară de aceste două direcții de bază, conceptul a mai fost cercetat și prin prisma direcțiilor politice și demografice.

În literatura de specialitate occidentală, conceptul „calitatea populației” se utiliza pe larg prin prisma eugenilor. Unii oameni de știință din acea perioadă au încercat să explice inegalitățile sociale sub aspect genetic (biologic) și posibilitatea rezolvării problemelor sociale pe calea îmbunătățirii naturii genetice a omului. Susținătorii acestei idei consideră că omul și populația sunt doar o parte a naturii și însăși noțiunea de „calitate a populației” este înțeleasă de aceștia numai prin aspectele biologice ale omului. Primul care a folosit termenul de *eugenie* a fost S.F. Galton, care considera: „calitățile dorite sunt bazate pe istoria ereditară a unei persoane”, numită și „caracter moral” [1, p. 6].

Cea de-a doua direcție de tratare a conceptului „calității populației”, adică cea social-economică, a apărut în literatura occidentală în anii '60 - începutul anilor '70 ai secolului al XX-lea, prin conturarea elementului esențial al producției, adică omul. O popularitate mare au căpătat-o ideile de a investi în om și în capitalul uman (sănătate, educație, calificare etc.). Unul dintre cele mai importante studii despre calitatea populației în acea perioadă a fost realizat de către economistul american T.W. Schultz, care menționează că „rolul economic al utilizării resurselor naturale și produselor intermediare este mic în comparație cu rolul serviciilor acordate de către om în procesele de producție și consum” [9, p. 4]. Această abordare a venit ca rezultat al conștientizării rolului omului în dezvoltarea societății, în baza studierii proceselor social-demografice.

O primă abordare a calității populației este din punct de vedere politico-economic. Unul dintre autorii care a studiat calitatea populației din acest punct de vedere a fost filozoful rus I.A. Bjileanskii, care examinează calitatea forței de muncă și tipul de lucrător ca o problemă logică pentru analiza calității populației.

Calitatea populației începe a fi tratată din punct de vedere demografic mai târziu, de către specialiștii sovietici, care menționează în una dintre monografiile publicate încă în anul 1976 [19], că calitatea populației este privită ca unul dintre conceptele de bază ale teoriei populației, ca

„un set de caracteristici esențiale ale populației, care exprimă natura, specificul și certitudinea acesteia” și „este strâns legată de relațiile semnificative, care apar în procesul de producție” [19, p. 72].

Deși conceptul „calitatea populației” a fost utilizat în literatura științifică în trecut, conținutul acestuia nu a fost dezvăluit pe deplin, de aceea putem considera că nu a fost formată o bază teoretico-metodologică a acestei probleme, ca rezultat al studiilor modeste în acest domeniu. Importanța cercetărilor acestui subiect au crescut datorită modernizării societății, scăderii potențialului numeric al populației și, respectiv, transformărilor calității acestora.

1. 2. Analiza indicatorilor ce atestă calitatea populației.

Sintetizând părerile diferitor oameni de știință în privința structurii calității populației, a fost posibilă realizarea unei structuri cuprinzătoare, care stă la baza realizării studiului. Astfel componentele de bază ale calității populației sunt: componenta demografică, sănătatea, educația și cultura. Pentru fiecare categorie componentă au fost selectați indicatori, care demonstrează cât mai elocvent și cuprinzător partea calitativă a populației.

Astfel, componenta demografică este analizată prin prisma următorilor indicatori: rata bilanțului natural, structura pe vârstă cu elemente ca: rata de dependență demografică și rata de dependență vârstnici/tineri.

La rândul său, în cadrul componentei de sănătate sunt incluși indicatori ca: rata morbidității, rata mortalității, mortalitatea infantilă, maternă, speranța de viață la naștere.

Componenta educație este evaluată prin prisma următorilor indicatori: numărul populației după nivelul de studii (superioare, medii de specialitate, profesionale, liceale, generale), numărul oamenilor de știință, cercetători cu grad științific de diferit nivel (doctori, doctori habilitați, academicieni), speranța de viață școlară, rata de cuprindere școlară, rata de alfabetizare.

Componenta cultură este analizată cu ajutorul următorilor indicatori: asigurarea cu instituții culturale (teatre, muzee, biblioteci, cinematografe, case și cămine culturale), numărul de utilizatori/bibliotecă, numărul de vizitatori ai muzeelor, raportul dintre numărul de instituții culturale și numărul de spectatori, numărul de cărți și broșuri editate, inclusiv pe cap de locuitor.

Fiind analizați în parte, acești indicatori vor scoate în evidență caracteristicile calitative ale populației din diferite puncte de vedere. Numai ajungând la o analiză generală a acestora, va fi posibilă evaluarea calității populației. Cu ajutorul acestei abordări generale și calculării *indicelui calității populației* va fi posibilă realizarea diferențierilor de nivel ale calității populației atât în timp, cât și spațial, adică în profil teritorial.

1. 3. Baza metodologică și informațională a studiilor cu privire la calitatea populației.

Pentru realizarea acestui studiu au fost utilizate un șir de metode tradiționale, ca metoda observației, analizei, sintezei, deducției etc., dar și un șir de metode specifice, ca de exemplu cea cartografică și statistică. În acest sens, a fost realizată o analiză detaliată a indicatorilor luați în calcul pentru fiecare componentă a calității populației. După care, s-a recurs la determinarea indicilor structurali ai acestora, în așa fel ca toți indicatorii să fie cuantificați în aceeași unitate de măsură.

Astfel, au fost determinați:

- Indicii speranței de viață la naștere, mortalității, mortalității infantile;
- Indicii bilanțului natural, ratei de dependență demografică, ratei de dependență vârstnici/tineri;
- Indicii ratei de alfabetizare, speranței de viață școlară, ratei de cuprindere școlară;
- Indicii vizitelor la muzee/1000 locuitori, numărului de utilizatori activi ai bibliotecilor/1000 locuitori.

Determinarea acestor indici a fost realizată utilizând următoarea formulă:

$$J_{ij} = 1 - \frac{X_{i,opt.} - X_{ij}}{X_{i,opt.} - X_{i,min.}}, [18, p.61]. \quad (1.1)$$

unde, J_{ij} – indicele structural al unui indicator de calitate într-o regiune, X_{ij} - valoarea indicatorului dat într-o regiune, $X_{i,opt.}$ - valoarea optimală a indicatorului dat, $X_{i,min.}$ - valoarea minimă a indicatorului dat.

Datele obținute sunt măsurabile în *unități*, fiecare indice poate avea valoarea de la 0 până la 1, 00 unități, respectiv 0 unități reprezintă minimumul posibil, iar 1,00 unități maximumul.

În baza acestor date, sunt determinați indicii generali pentru fiecare categorie componentă a calității populației, și anume: indicele dezvoltării demografice, indicele sănătății, indicele educației și indicele culturii. Calcularea acestor indici se realizează prin determinarea mediei aritmetice a valorilor indicilor menționați mai sus, după următoarea formulă:

$$I_{AN} = (I_x + I_y + I_z + \dots + I_n) / N \quad (1.2)$$

Alegerea acestei metode de calcul se bazează pe argumentarea autorului A.A. Sargadov, care menționează în una dintre lucrările sale, că: „media aritmetică este o valoare mult mai relevantă în cazul analizei nivelului calitativ al populației, deoarece va descrie aspectele cheie ale activităților vitale ale populației mult mai complet și va reflecta componentele reproducerii populației mult mai clar” [7, p.181].

Lucrările geografice necesită metode specifice de cercetare pentru a putea atribui un anumit proces sau fenomen unui spațiu. De aceea, în studiul calității populației sunt utilizate un șir de metode specifice, ca de exemplu cea cartografică. Cu ajutorul metodei statistice sunt

determinați indicii calității populației menționați mai sus. În aspect teritorial, aceștia sunt determinați la nivelul unităților administrative teritoriale ale Republicii Moldova. Indicii determinați sunt reprezentați pe hărți, specifice fiecărui indice și indicelui calității populației.

Studiul de caz este o altă metodă, utilizată pentru a integra ambele tipuri de evaluări ale calității populației – cea obiectivă, dar și subiectivă. De aceea, pentru realizarea acestuia au fost luate ca reper 4 localități rurale, din diferite regiuni de dezvoltare ale țării: Nord – Sănătăuca, Centru – Chipercheni, Bălănești și Sud – Iargara. În fiecare dintre aceste localități a fost aplicată o anchetă demografică, cu scopul de a obține date direct de la sursă, care reflectă nivelul calității populației.

Capitolul 2 „Analiza dinamică a indicatorilor calitativi ai populației în Republica Moldova”.

2. 1. Componenta demografică a calității populației

Componenta demografică este fundamentală în formarea unei populații. După cum menționează academicianul V. Trebici „caracteristicile demografice sunt numite caracteristicile fundamentale” [11, pag.74]. Conform opiniei lui G.V. Ridevskii una dintre caracteristicile de bază ale calității populației, pe lângă sănătate, educație și cultură, sunt și caracteristicile demografice, în baza cărora este determinat indicele dezvoltării demografice [16, p.542].

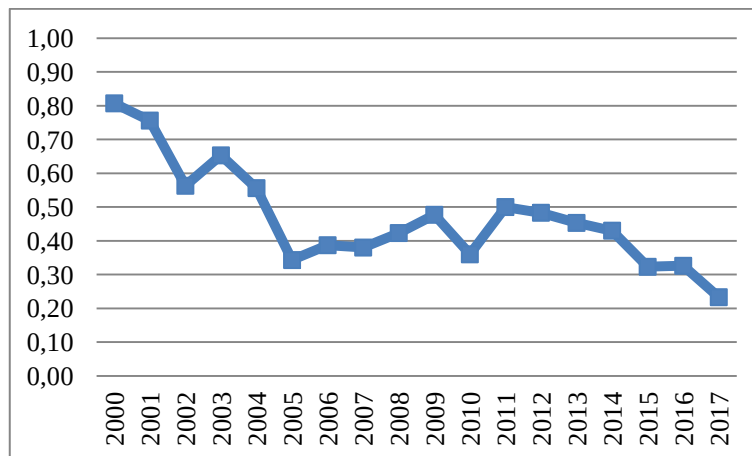

Figura 1. Indicele dezvoltării demografice, în Republica Moldova, 2000-2017, unități

În urma analizei detaliate a indicatorilor demografici de calitate, selectați pentru acest studiu (rata bilanțului natural, raportul de dependență demografică, raportul de dependență demografică vârstnici/tineri), s-a recurs la determinarea indicilor structurali ai fiecărui indicator demografic, care au servit drept valori convertibile (de la valoarea 0 până la 1 unități) pentru determinarea *indicelui dezvoltării demografice*. Valoarea acestui indice ne arată, în mod complex, evoluția stabilității sau instabilității demografice în țară.

Analizând graficul de mai sus, se observă o evoluție descendentă a indicelui dezvoltării demografice. Acest proces de scădere prezintă, nu altceva, decât realitățile demografice în care se regăsește Republica Moldova pentru ultima perioadă de timp. Din punct de vedere al calității populației, această scădere determină deteriorarea bazei funcționale calitative, adică populația ca un sistem unic de funcționare într-un stat. Necesitatea creșterii numărului populației, dar și calității acestora, adică menținerea unei balanțe echitabile inter și intra – generațională, prin diferite tehnici și modalități, trebuie să reprezinte una dintre prioritățile naționale de bază.

2. 2. Indicatorii de sănătate ca componentă a calității populației

Analizând părerile diferitor oameni de știință asupra conceptului „calitatea populației”, este de remarcat că caracteristica „sănătate” este regăsită în toate abordările. De aici reiese că, sănătatea este una dintre principalele caracteristici ale calității populației. Importanța analizei sănătății ca unul dintre aspectele calitative ale populației rezultă din faptul că aceasta reprezintă fundamentul calitativ pentru ulterioarele realizări ale populației tinere, a longevității vieții populației, posibilității creării unei familii integre, activității productive în sfera profesională, dar și activității creative și social-politice. Pentru această componentă, au fost selectați următorii indicatori de calitate: rata mortalității, mortalitatea infantilă și speranța de viață la naștere. Acești indicatori, după părerea noastră sunt cei mai relevanți în analiza calității sănătății populației, deoarece înglobează în sine mai multe aspecte ale sănătății populației, de exemplu rata mortalității cuprinde morbiditatea, iar mortalitatea infantilă, condițiile de viață și alimentație ale populației – aspecte ale calității vieții populației care au impact direct asupra calității populației, în sine.

Datele indicatorilor de bază a sănătății populației (menționați mai sus) servesc ca bază în evidențierea indicatorului principal a sănătății populației numit *indicele sănătății*. Acest indicator, de rând cu ceilalți indicatori (indicele dezvoltării demografice, indicele educației și indicele culturii) stau la baza evaluării calității populației Republicii Moldova.

Reieșind din datele graficului, se observă evoluția progresivă a sănătății populației Republicii Moldova, începând cu anul 1995. Această situație confirmă o îmbunătățire atât a funcționării sistemului de sănătate, cât și a lărgirii spectrului de servicii pe care le oferă acesta. Alte cauze ce au determinat îmbunătățirea stării de sănătate a populației, ar fi ameliorarea condițiilor de trai, inclusiv alimentație și asigurare cu apă potabilă.

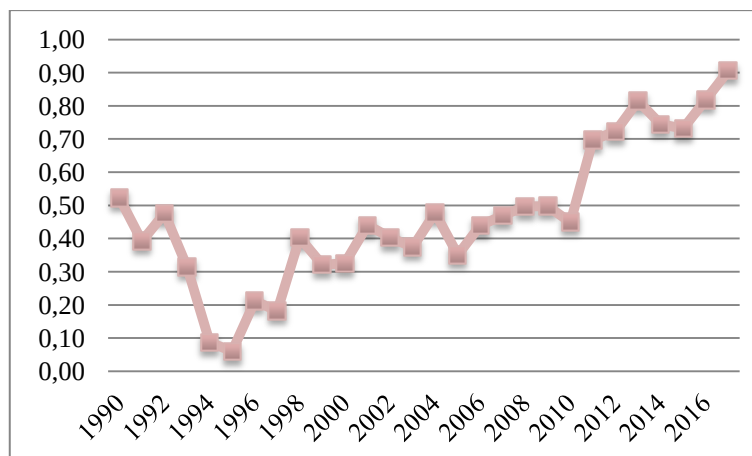

Figura 2. Indicele sănătății, în Republica Moldova, 1990-2017, unități

În evoluția indicelui sănătății, se fac vizibile 3 perioade distincte, cu periodicitate de 4-6 ani, și anume:

- 1) Perioada de diminuare a sănătății populației – 1990 – 1995 ;
- 2) Perioade de creștere lentă a indicelui sănătății populației – 1996 – 2010 ;
- 3) Perioada de creștere avansată – 2010 – 2017.

2. 3. Educația - factor esențial în formarea calității populației

Această categorie este foarte importantă pentru determinarea nivelului calitativ al populației, deoarece numai nivelul intelectual al unei persoane și chiar a societății în întregime poate determina prosperarea unui stat atât în plan economic, cât și social. Pe lângă faptul că, educația este un factor important în evoluția economică a unui stat, alături de nivelul cultural, duc la creșterea sau descreșterea nivelului calitativ al populației.

Din cadrul categoriei „educație” sunt analizați un șir de indicatori sociali, care vorbesc despre nivelul calitativ al populației Republicii Moldova, dintre care au fost selectați trei indicatori considerați a fi cei mai remarcanți în analiza componentei educație ca parte componentă a calității populației, și anume: rata de alfabetizare, speranța de viață școlară și rata de cuprindere școlară. În urma analizei acestora, dar și cuantificării datelor brute în date convertibile (unități) prin determinarea indicilor acestora, este determinat *indicele educației*. Indicele menționat reprezintă valoarea care prezintă nivelul calitativ al populației prin prisma componentei „educație”.

În evoluția haotică a acestui indice, pot fi distinse câteva caracteristici de bază, și anume:

- Indicele educației cuprinde valori instabile de la un an la altul, cu înregistrarea de diferențe mari pentru perioada unui singur an (de exemplu 2014 față de 2013 sau anul 2016 față de 2015) ;

- Valorile indicelui educației oscilează în limitele scăzute spre medii (de la 0,301-0,763 unități) ;
- Tendința generală de evoluție a indicelui educației este de diminuare, cu peste 24% pentru ultimul an analizat (2017) comparativ cu primul an analizat (2005) .

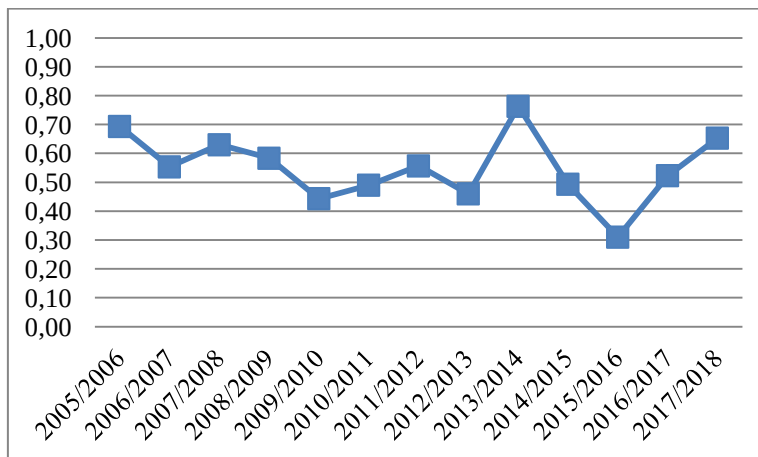

Figura 3. Indicele educației în Republica Moldova, 2005-2017, unități

2. 4. Cultura – parte componentă a calității populației

Cultura ca parte componentă a calității populației înglobează limita superioară a unei societăți sănătoase, educate și integre. Acest aspect al calității populației este mult mai dificil de a fi evaluat, din lipsă de date calitative amănunțite. Totodată, și din cauza diminuării importanței acestui aspect social în țară, prin menținerea stării defectuoase a multor instituții culturale. Totuși, e necesar de menționat că aspectul cultural, ca parte componentă a calității populației, este indispensabil pentru acest studiu, de aceea vor fi analizate doar datele statistice disponibile într-un mod în care acestea să reflecte cât mai lucid aspectul cultural al calității populației Republicii Moldova. Dintre aceste date, pot fi menționați următorii indicatori : numărul de utilizatori ce revine unei biblioteci, numărul de vizitatori ai muzeelor/1000 locuitori, numărul de spectatori ai teatrelor/1000 loc.

Luând în calcul indicatorii demografici din categoria cultură menționați mai sus, sunt determinați indicii structurali ai acestora. Aceste date servesc ca valori pentru relevarea cât mai completă și corectă a nivelului calitativ cultural al populației Republicii Moldova prin determinarea *indicele culturii*.

Analizând datele evoluției indicelui culturii populației Republicii Moldova, în perioada anilor 1995-2017, se observă o scădere rapidă a activității culturale în perioada anilor 1995-2000, când indicele culturii scade cu aproximativ 93% mai puțin pentru anul 2000 față de anul 1995. După anul 2000, indicele culturii înscrie valori în ascensiune, cu anumite perioade scurte de

alternare cu scăderi (anul 2009, 2013, 2017). Această creștere se datorează începerii procesului de stabilizare a situației economice și sociale în țară, ceea ce aduce impact direct și asupra nivelului calitativ cultural al populației Republicii Moldova.

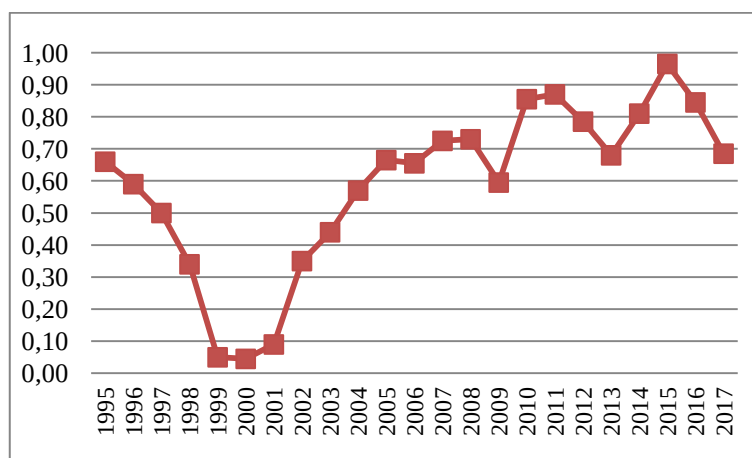

Figura 4. Indicele culturii în Republica Moldova, 1995-2017, unități

Concluzionăm că activitatea și nivelul cultural al populației este în continuă creștere, dar această creștere este instabilă pentru toată perioada. Aceeași tendință a fost observată și la indicele sănătății (fig. 2) și educației (fig. 3), mai puțin la indicele stabilității dezvoltării demografice (fig. 1).

2. 5. Indicele calității populației – tendințe măsurabile de evoluție

În baza datelor obținute în urma determinării celor patru indici: indicele sănătății, indicele dezvoltării demografice, indicele educației și indicele culturii este determinat *indicele calității populației*. Valoarea acestuia reprezintă una dintre finalitățile studiului propus, deoarece acest indice ne demonstrează cuprinzător nivelul calitativ al populației, plin implicarea tuturor indicatorilor demografici din fiecare categorie în parte, menționată mai sus. Acest indice reprezintă media aritmetică a celorlalți patru indici, determinată după formula 1.2 (vezi paragraful 1.3). Asume media aritmetică este mai veridică în măsurarea nivelului calitativ al populației, deoarece elucidează mult mai complex și corect calitatea populației.

Analiza evoluției indicelui calității populației în Republica Moldova confirmă o situație instabilă pentru perioada dintre anii 2005–2017, cu valori încadrate între 0,503 și 0,678 unități. În această situație instabilă, valorile medii demonstrează impactul pozitiv al unor domenii asupra calității populației în țară. Totodată, instabilitatea indică asupra existenței de lacune în diferite domenii ale vieții și activității populației care mențin acest nivel la valori medii, și nu în creștere.

Trendul general de evoluție a calității populației atestă o creștere lentă (figura 5), ceea ce constituie aproximativ 19% sau 0,107 unități. Ascendența este determinată, în special, de

creșterea valorilor indicelor sănătății și educației, pe când indicele dezvoltării demografice înregistrează valori în depreciere, iar indicele culturii este instabil.

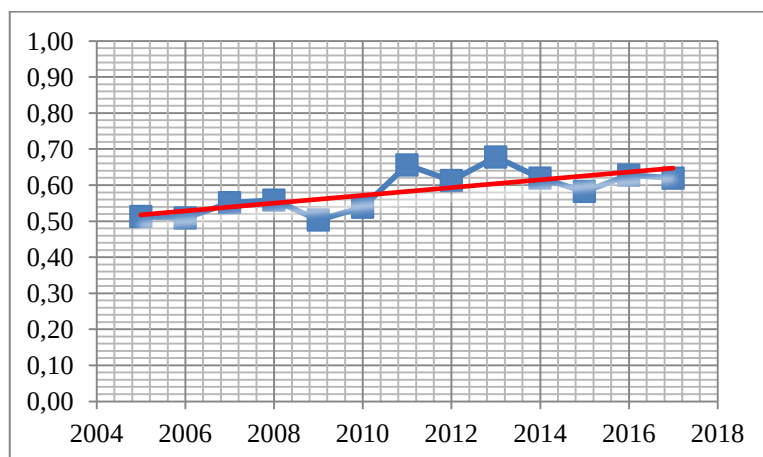

Figura 5. Indicele calității populației Republicii Moldova, 2005-2017, unități

Din cele analizate și din calculele indicelui calității populației Republicii Moldova, pot fi concluzionate următoarele:

- Pentru perioada anilor 2005-2017, indicele calității populației se încadrează în limitele valorilor medii (0,503-0,678 unități). Acest valori vorbesc despre faptul că, populația Republicii Moldova se află la mediana nivelului de dezvoltare demografic, social și economic;
- Dinamica valorilor indicelui calității populației este instabilă, cu variații de la o perioadă la alta sau de la un an la altul ;
- Pot fi remarcate trei perioade distincte în evoluția indicelui calității populației :
 1. 2005-2010 – scăderea valorii cu 0,010 unităț ;
 2. 2010-2013 – creșterea valorii cu 0,175 unități ;
 3. 2014-2017 – scăderea valorii cu 0,059 unități.
- Tendința generală pentru perioada vizată este de creștere lentă a calității populației, ceea ce se datorează, în special, îmbunătățirii sănătății populației și intensificării activității culturale a populației Republicii Moldova;
- Perioada ultimilor ani analizați (2014-2017) prezintă o perioadă instabilă a variațiilor indicelui calității populației, cu creștere pentru anul 2016, față de anul 2015 și ușoară scădere spre anul 2017. Această variație prezintă interes pentru a urmări tendințele anilor următori, pentru a putea veni cu concluzii de rigoare pentru schimbările de viitor.

Capitolul 3. „Diferențieri teritoriale ale calității populației în Republica Moldova”.

Dezvoltarea continuă și durabilă spațială a unui stat este foarte importantă, însoțită de

dezvoltarea socială, economică și culturală. De aceea, de fiecare dată, componenta teritorială își pune amprenta cu prioritate majoră, mai cu seamă, în stabilirea diferențelor geodemografice, ceea ce reprezintă un cadru de cunoaștere indispensabil al particularităților specifice ale populației.

Studiul teritorial al calității populației va cuprinde analiza fiecărei componente a calității populației la nivel de unități administrativ-teritoriale și va scoate în evidență punctele forte și cele slabe pentru fiecare unitate administrativ-teritorială. Acest fapt va servi ca bază în determinarea și cercetarea cauzelor care au determinat astfel de diferențieri. Factorii generali pentru întreaga țară nu totdeauna coincid cu cazuri aparte în diferite regiuni ale țării, de aceea studiul teritorial, în acest caz, îl va completa pe cel evolutiv.

3. 1. Implicații demografice în calitatea populației

Analiza teritorială a calității demografice a populației a fost realizată cu ajutorul a trei indicatori demografici, aceiași ca și în cazul analizei evolutive, adică: rata bilanțului natural, raportul de dependență demografică și raportul de dependență vârstnici/tineri.

Pentru a realiza o analiză teritorială mai concludentă, au fost luați doi ani de referință pentru această etapă a studiului, anii 2010 și 2016. Studiul teritorial realizată pentru acești doi ani, oferă posibilitatea observării unor schimbări actuale la nivelul unităților administrativ-teritoriale. Anul 2016 a fost ultimul an disponibil cu date, pe perioada realizării studiului, de aceea acesta reprezintă unul dintre anii de referință, și anul 2010, pentru a avea o perioadă suficientă pentru a constata modificările produse.

În evoluția indicatorilor demografici, diferențierile regionale și raionale sunt semnificative. Deși teritoriul statului nu este atât de mare, disproporționalitățile sunt vizibile de la o regiune la alta.

Comparând aspectele teritoriale ale valorilor indicelui dezvoltării demografice pentru anul 2010 și anul 2016, se observă că, un număr mare de unități administrativ-teritoriale (20) înregistrează descreșteri ale valorilor indicelui dezvoltării demografice și celelalte 15 înregistrează creșteri, dar nu semnificative. Se remarcă aria nordică cu creșterea numărului de unități administrativ-teritoriale cu valori foarte scăzute ale indicelui dezvoltării demografice (6 unități administrative: Briceni, Ocnița, Edineț, Dondușeni, Drochia, Râșcani). Alte trei din vecinătate înregistrează valori scăzute ale indicelui dezvoltării demografice: Soroca, Florești, Glodeni. Spre centrul și sudul republicii valorile indicelui cresc, înregistrând valori medii ale indicelui dezvoltării demografice (figura 6).

În cadrul regiunilor de dezvoltare Centru și Sud, pentru anul 2016 se remarcă 3 unități administrative: Criuleni, Ialoveni, Cantemir cu valori înalte ale indicelui dezvoltării demografice.

Raioanele Criuleni și Ialoveni s-au remarcat și pentru anul 2010, cauza fiind proximitatea de centrul economic, cultural și social Chișinău, ce oferă mai multe posibilități de promovare, astfel atrăgând populația (în special cea tânără). Numărul tinerilor mai mare decât în alte regiuni ale țării, determină o situație demografică mai bună.

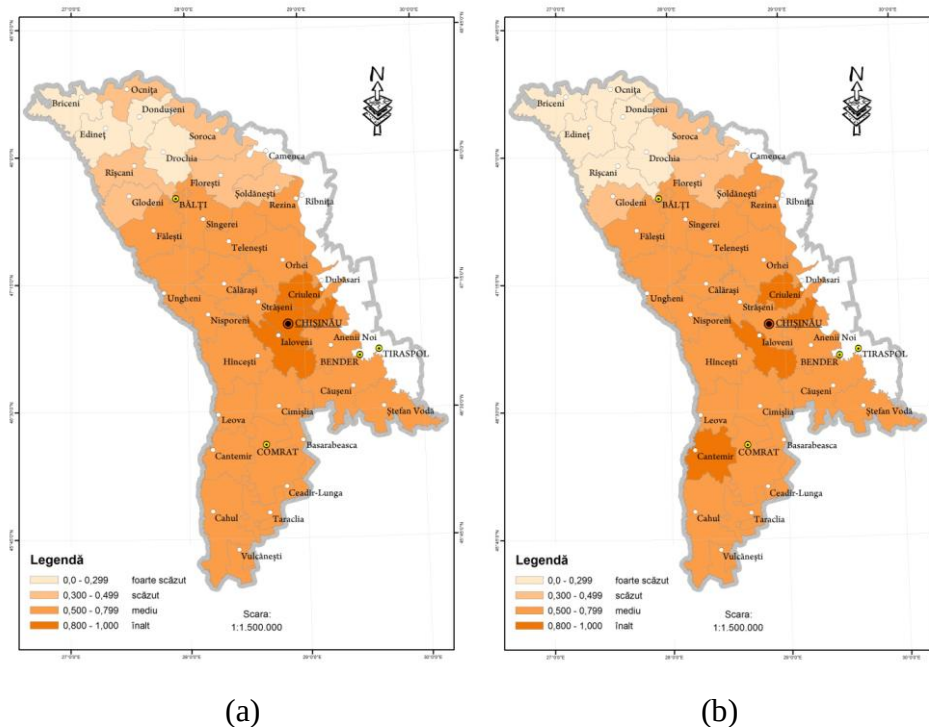

Figura 6. Indicele dezvoltării demografice în Republica Moldova, 2010 (a), 2016 (b), unități

Sintetizând cele remarcate în studiu, pot fi observate creșteri ale valorii indicelui în cadrul mai multor unități administrative din regiunea centrală a țării. Acest fapt este condiționat, ca și în celelalte cazuri, de nivelul de trai și dezvoltare economică net superioară a regiunii centrale a țării, cu polarizarea municipiului Chișinău și unitățile administrative apropiate, ceea ce favorizează inclusiv migrația internă către raioanele centrale ale țării. În special, migrează populația tânără, în vârstă reproductivă. Toate acestea fiind spuse, este evident că în raioanele centrale rata natalității este mai mare, comparativ cu celelalte zone, iar a mortalității mai mică. Aceștia sunt factori determinanți în constituirea valorilor mai mari ale indicilor demografici de calitate luați în calcul în acest studiu, și anume bilanțul natural, raportul de dependență demografică și raportul de dependență vârstnici/tineri.

3. 2. Particularitățile teritoriale ale stării de sănătate și impactul acesteia asupra calității populației în Republica Moldova

Componenta sănătate este analizată la nivel teritorial, utilizând cei trei indicatori demografici ca și în cazul studiului dinamic, și anume: speranța de viață la naștere, rata mortalității și rata mortalității infantile.

Analizând evoluția indicelui sănătății între anii 2010 și 2016, se remarcă unele raioane cu creșteri semnificative (de exemplu Șoldănești – 344% pentru anul 2016 față de anul 2010), sau altele cu scăderi, la fel de semnificative (de exemplu Basarabeasca – 37% pentru anul 2016 față de anul 2010). Dintre cele 32 raioane, 2 municipii și Unitatea Teritorială Găgăuză, 21 de raioane au înregistrat creșteri ale nivelului de sănătate a populației. Dintre acestea se remarcă Dubăsari, Cantemir, Hâncești, Telenești etc. (fig. 7). Respectiv restul 14 au înregistrat valori în scădere a stării de sănătate a populației, dintre care pot fi remarcate: Cimișlia, Ocnița, Rezina, Ștefan Vodă etc. (fig.7). În acest sens poate fi dedus faptul, că aproximativ 60 % din teritoriul țării a înregistrat îmbunătățire a sănătății populației, iar restul 40 % o descreștere a nivelului de sănătate.

Transformările teritoriale ale stării de sănătate pentru anul 2016, comparativ cu anul 2010 sunt următoarele:

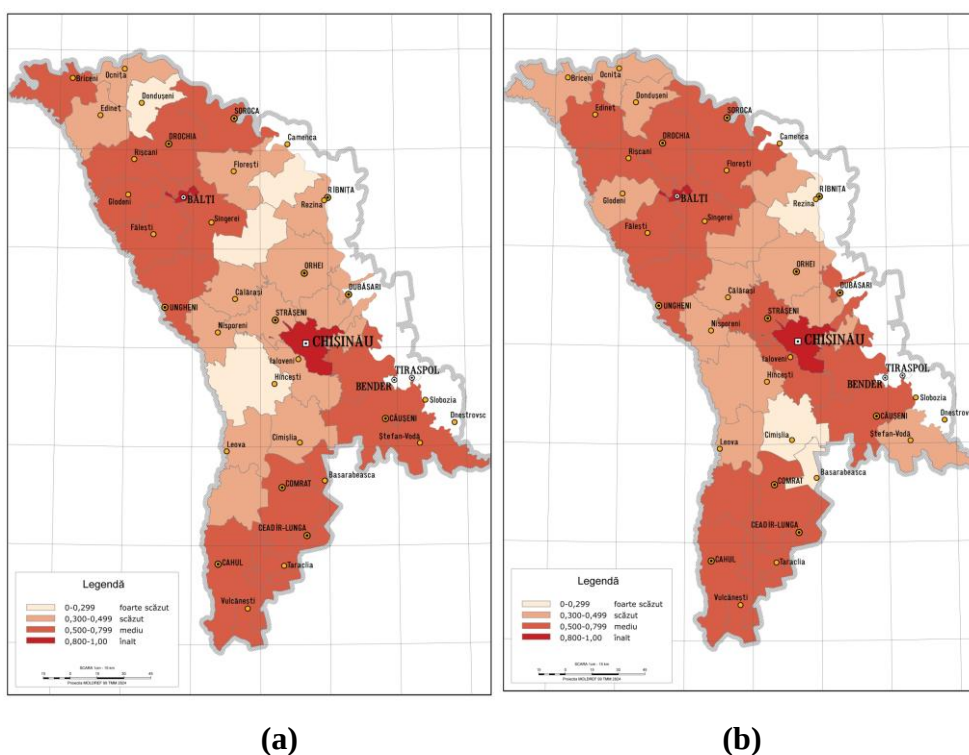

Figura 7. Indicele sănătății în Republica Moldova, 2010 (a), 2016 (b), unități

Numărul unităților administrativ-teritoriale cu nivel mediu al sănătății populației din regiunea de nord a Republicii Moldova se menține același (7 raioane), cu mici diferențieri. Raioanele Edineț și Florești se remarcă prin creșterea nivelului sănătății, celelalte se mențin în aceleași limite ale valorilor medii ale sănătății populației.

În cadrul unităților administrativ-teritoriale din centrul Republicii Moldova se remarcă îmbunătățirea stării de sănătate a populației, prin înregistrarea numărului mai mare de unități administrative cu valori scăzute și medii ale indicelui sănătății populației. Totuși, nu poate fi omis nivelul redus al sănătății populației pentru raioanele din centrul republicii, comparativ cu cele din nord sau sud. Acest lucru este valabil pentru ambii ani analizați.

În cadrul Regiunii de Dezvoltare Sud a țării, se remarcă raioanele Cimișlia și Basarabeasca cu nivel foarte scăzut al indicelui sănătății populației, cauzele acestora fiind explicate mai sus. La fel, valori în scădere înregistrează raionul Ștefan Vodă, cauzate de scăderea celor trei indici, în special a indicelui speranței de viață la naștere. Restul raioanelor se mențin la nivel mediu al sănătății populației. Nivel înalt al sănătății populației se remarcă numai în municipiile Chișinău și Bălți, atât pentru anul 2010, cât și pentru anul 2016. Constatăm că în Republica Moldova există problema dezvoltării regionale a țării, inclusiv pentru domeniul sănătății (dar și a altor aspecte sociale și economice care influențează starea de sănătate a populației), care se menține, pe parcursul anilor, prin monopolizarea regiunilor numiciplului Chișinău și a municipiului Bălți.

3. 3. Decalaje și disparități în educație și calitatea populației

Pentru a realiza evaluarea educației sub aspect teritorial în Republica Moldova, este calculat *indicele educației* la nivelul unităților administrativ-teritoriale. Prezentarea aspectelor teritoriale ale educației prezintă o dificultate mai mare, deoarece baza datelor utilizate la nivel de țară, pentru calcularea indicelui educației la nivel de unități administrativ-teritoriale, parțial, lipsește. Indicatorii utilizați sunt alții decât la nivel de țară, din cauza indisponibilității, dar și irelevanței unora dintre aceștia la nivel teritorial. Astfel, reeșind din prezența datelor teritoriale, pentru această parte a studiului, sunt utilizați următorii indicatori: numărul de elevi/10 000 locuitori și numărului de elevi/1 cadru didactic.

Majoritatea raioanelor înregistrează valori medii ale nivelului de educație în țară. Valorile indicelui educației variază între 0,285 - 0,841 unități, pentru ambii ani menționați. O altă caracteristică remarcabilă este că, numai 3 unități administrative au înregistrat creșteri ale valorii indicelui educației, între anii 2010 și 2016 (municipiile Chișinău, Bălți și raionul Criuleni), restul înregistrând valori în scădere.

În aspect regional, Regiunea de Dezvoltare Nord înregistrează, în majoritar, valori medii ale indicelui educației, cu remarcarea municipiului Bălți, care înregistrează valoare scăzută. Acest fapt este cauzat de un număr mai mare al elevilor ce corespunde unui profesor, depășirea mediei recomandabile. Acest fapt este determinat și de optimizarea școlilor pentru ultimii ani.

Schimbările survenite pentru anul 2016 sunt creșterea numărului unităților administrativ-teritoriale cu valori scăzute ale indicelui educației: Ocnița, Drochia, Soroca și municipiul Bălți.

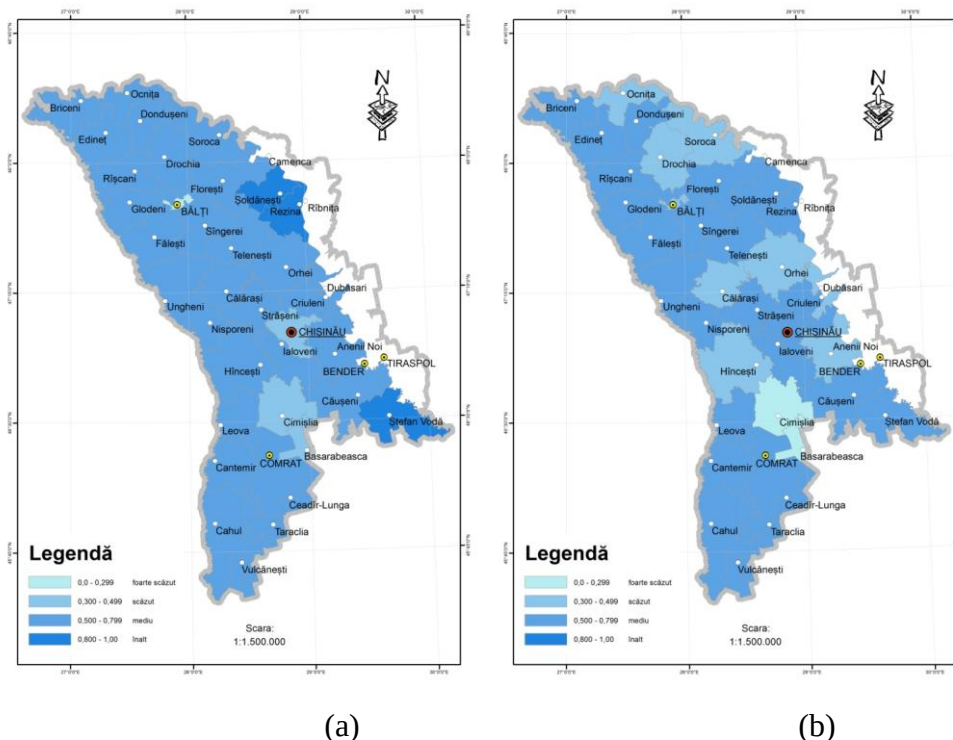

Figura 9. Indicele educației în Republica Moldova, 2010 (a), 2016 (b) unități

Regiunea de Dezvoltare Centru înregistrează în număr mare valori medii ale indicelui educației, cu remarcarea a două unități administrativ-teritoriale, care înregistrează valori înalte: Șoldănești și Rezina, unde valorile sunt înalte pentru anul 2010 și medii pentru anul 2016.

Regiunea de Dezvoltare Sud, înregistrează, în ansamblu, valori medii ale indicelui educației: Unitatea administrativ-teritorială Ștefan Vodă înscrie valori înalte ale indicelui pentru anul 2010, dar în scădere către anul 2016. În cadrul unității teritorial-administrativă Cimișlia, valoarea indicelui educației este scăzută pentru anul 2010 și foarte scăzută pentru anul 2016.

3. 4. Discontinuități în evoluția culturii și calitatea populației

Indicatorii demografici utilizați în evaluarea calității culturale a populației sub aspect teritorial sunt alții decât cei utilizați la nivel de țară, deoarece lipsesc datele utilizate în acel caz. Ba mai mult, unele dintre acestea nu sunt relevante la nivel teritorial. În acest caz au fost utilizați următorii indicatori: numărul utilizatorilor activi ai bibliotecilor/10000 locuitori și numărul de vizite la muzee/1000 locuitori. Utilizând datele indicatorilor menționați, sunt calculați indicii structurali ai acestora, și ulterior, indicele culturii.

Indicele culturii prezintă valori mai puțin dinamice, comparativ cu indicele sănătății, de exemplu. Totuși, pot fi remarcate careva modificări pe parcursul perioadei de 6 ani, între 2010 și 2016.

Pentru anul 2010 se remarcă numărul de 7 raioane (Dondușeni, Florești, Sângerei, Soroca, Telenești, Cantemir), precum și în municipiul Chișinău, unde indicele culturii înregistrează creșteri. Celelalte unități administrativ teritoriale constată reduceri ale valorii indicelui culturii. Indicele culturii în Republicii Moldova nu înregistrează valori înalte nici într-o unitate teritorial-administrativă din țară, chiar nici în capitala țării. Majoritatea unităților teritorial-administrative din țară înregistrează valori „foarte scăzute” și „scăzute” ale indicelui culturii, respectiv 22 și 11 unități administrativ-teritoriale. Acest fapt denotă, încă o dată, realitatea nivelului de cultură al populației statului, în localitățile rurale activitatea culturală fiind, practic, stopată. În cadrul celorlalte localități aceasta este destul de modestă (cu excepția municipiului Chișinău).

Pentru anul 2016 situația nu se schimbă esențial. Valori înalte ale indicelui culturii nu se înregistrează nici într-o unitate administrativ teritorială. Cu valori medii rămâne municipiul Chișinău și raionul Dondușeni (fig. 8). Numărul unităților administrativ-teritoriale cu valori foarte scăzute crește (27 raioane), pe seama descreșterii numărului celor unde se înregistrează valori scăzute (6 raioane). Tendința este clară - de descreștere a valorii indicelui culturii, adică de înrăutățire a nivelului calitativ cultural al populației în țară. Această situație este cauzată de realitățile demografice, economice, dar și sociale în care se regăsește țara. Evident că, necesitatea implementării de politici în vederea ridicării nivelului cultural sunt strict necesare, acestea însă trebuie privite în concordanță cu alte aspecte, în principal, demografice și de educație.

În aspect regional, Regiunea de Dezvoltare Nord încadrează 7 unități administrativ teritoriale cu valori foarte scăzute (0-0,299 unități) ale indicelui culturii și 5 cu valori scăzute (0,300-0,499 unități) pentru anul 2010 (fig. 8 (a)). Pentru anul 2016 situația se schimbă în defavoarea a 2 unități administrativ teritoriale, care trec de la categoria valorilor scăzute la foarte scăzute (Ocnița și Râșcani) și în favoarea raionului Dondușeni, care înregistrează creșteri ale indicelui culturii cu 144% mai mult pentru anul 2016 față de anul 2010, ceea ce îl clasează în categoria medie (fig. 8 (b)).

Zona centrală a țării înregistrează, pentru anul 2010, un număr de 9 unități administrativ teritoriale cu valori foarte scăzute ale indicelui culturii, 3 scăzute și 2 cu valori medii (inclusiv municipiul Chișinău). În anul 2016, situația se schimbă nesemnificativ, numărul unităților administrative cu nivel foarte scăzut crește până la 10 (se adaugă Nisporeni) (fig. 8), cele cu valori scăzute rămâne același – 3 la număr și valori medii se înregistrează numai pentru municipiul Chișinău.

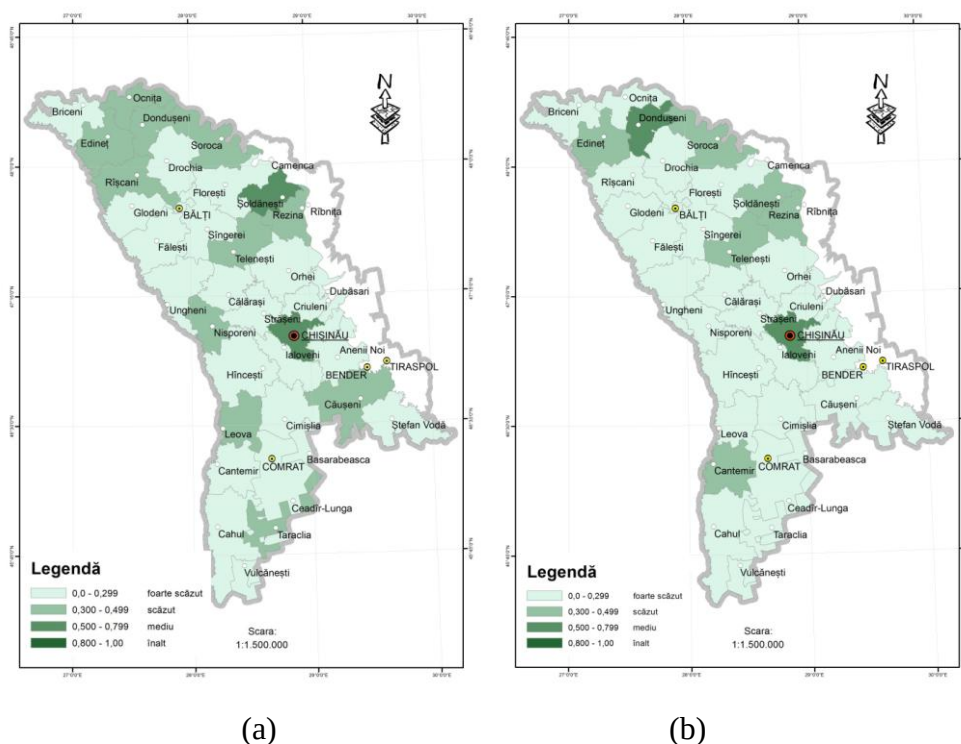

Figura 8. Indicele culturii, 2010 (a), 2016 (b), unități

Regiunea de Dezvoltare Sud înregistrează, pentru anul 2010, 5 unități administrativ teritoriale cu valori foarte scăzute și 3 scăzute, iar pentru anul 2016 numărul celor cu valori foarte scăzute crește până la 8 (trec în această categorie raioanele Căușeni, Leova și Taraclia), iar cu valori scăzute rămâne numai raionul Cantemir, care de altfel, înregistrează creștere a valorii indicelui culturii în această perioadă.

3. 5. Diferențieri teritoriale ale calității populației în Republica Moldova

În urma determinării indicilor dezvoltării demografice, sănătății, educației și culturii pentru fiecare unitate administrativ-teritorială, pentru anii de referință 2010 și 2016, poate fi determinat *indicele calității populației*.

Rezultatul acestui calcul reprezintă unul dintre obiectivele-cheie ale studiului dat. Cu ajutorul acestei valori este posibilă o evaluare cuprinzătoare a calității populației în Republica Moldova, deoarece valoarea acesteia cuprinde 10 indici cumulați în unul singur. Aceste rezultate servesc ca analiză detaliată a situației la nivel teritorial (pe unități administrative), cu ajutorul căreia sunt deduse cauzele situației create în diferite regiuni ale țării (acestea fiind diferite de la o regiune la alta), și respectiv, de a propune posibile măsuri de păstrare și ridicare a nivelului calității populației în toate regiunile țării.

Sub aspect teritorial, indicele calității populației se caracterizează prin diferențieri pestrice de la o regiune la alta, dar și de la o unitate administrativ-teritorială la alta, cu prevalarea valorilor medii și scăzute ale indicelui calității populației, atât pentru anul 2010, cât și 2016.

În cadrul Regiunii de Dezvoltare Nord se înregistrează, în ansamblu, valori scăzute spre medii ale indicelui calității populației, adică o bună parte a unităților administrativ-teritoriale înregistrează valori între 0,400 - 0,500 unități pentru anul 2010. Pentru anul 2016, valorile indicelui în această regiune scad ușor, înregistrând, practic, în toate raioanele valori scăzute ale indicelui calității populației. Cele mai mari valori din regiune, adică valori medii se înregistrează în raioanele Sângerei și municipiul Bălți.

Spre zona centrală a țării, valoarea indicelui calității populației crește ușor, cu prevalarea unităților administrativ-teritoriale unde valoarea indicelui este cuprinsă în limitele medii, cu cea mai mare valoare înregistrată în municipiul Chișinău – 0,734 unități în anul 2010. Cauzele sunt evidente, municipiul Chișinău reprezintă cel mai important centru economic, cultural și social în țară, cu o concentrare mare a numărului populației în această zonă.

Regiunea de Dezvoltare Sud cuprinde unități administrativ-teritoriale unde nivelul calității populației este, în general, mediu, cu valori ale indicelui cuprinse între 0,500–0,799 unități. Numai 2 raioane înregistrează în anul 2010 valori scăzute: Basarabeasca și Cimișlia.

Pentru anul 2016 valorile sunt în scădere pentru toate raioanele din regiune, cu excepția raionului Cantemir (0,612 unități), unde creșterea înregistrată se datorează ridicării indicelui dezvoltării demografice. Indicatorii demografici, în acest raion, cu valori în creștere ale ratei natalității, determină un coraport mai bun pe grupe de vârstă a populației. La fel, indicele culturii înregistrează valori mai mari pentru anul 2016 față de anul 2010, determinat de promovarea activităților noi de valorificare și conservare a valorilor culturale pentru ultima perioadă de timp.

Analizând disparitățile teritoriale ale indicelui calității populației, pot fi evidențiate următoarele concluzii:

- Calitatea populației reprezintă una dintre cele mai importante priorități de viitor ale Republicii Moldova, deoarece forța de muncă și calitatea potențialului uman este una dintre resursele strict necesare evoluției unui stat, în contextul schimbărilor economice și sociale din societatea modernă;
- Indicele calității populației reprezintă valoarea de referință, care elucidează cel mai cuprinzător diferențierile teritoriale ale calității populației în Republica Moldova;
- Majoritatea unităților administrativ-teritoriale se încadrează în limitele valorilor scăzute (0,300-0,499 unități) și medii ale indicelui calității populației (0,500- 0,799 unități);

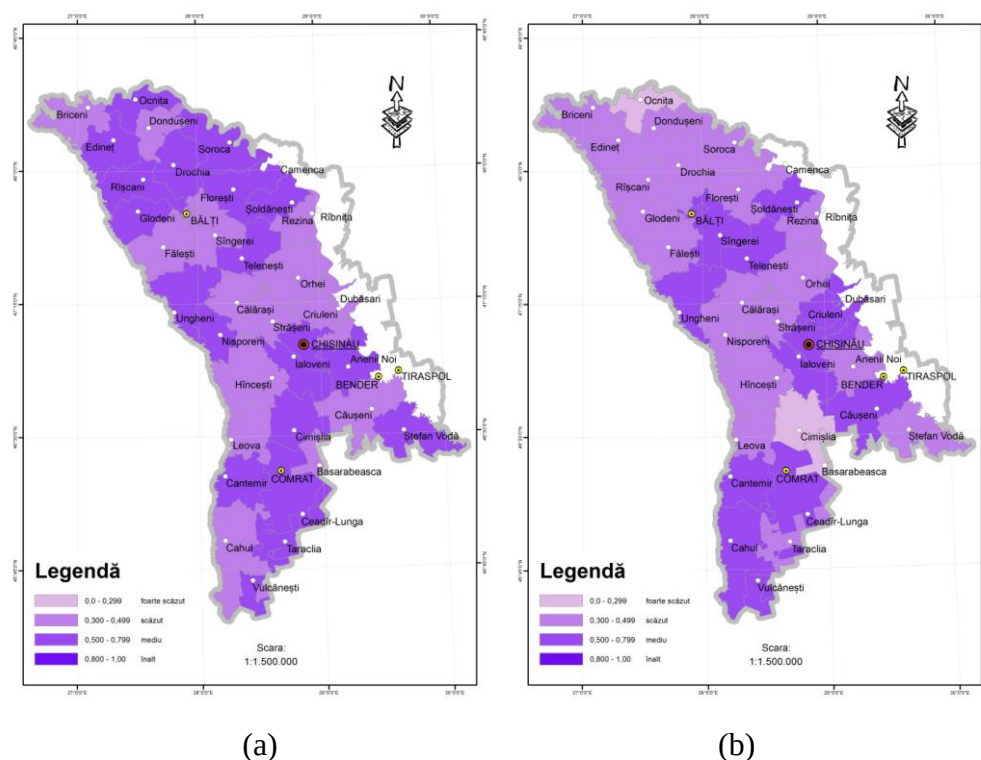

Figura 10. Indicele calității populației, 2010 (a), 2016 (b), unități

- În evoluție, indicele calității populației Republicii Moldova înregistrează valori în creștere numai în cadrul a 8 unități administrativ-teritoriale, majoritatea înregistrând valori în scădere;
- Rezultatele studiului teritorial al calității populației oferă pârgii de analiză diferențiată, sub aspect regional, a calității potențialului uman și servesc drept sursă de date și informație în elaborarea de politici de dezvoltare regională a țării.

3. 6. Tipologia unităților administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova pe categoria/după calității populației

Tipologizarea unităților administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova pe categoria calității populației constituie o parte importantă a studiului, deoarece prezintă o clasificare a tuturor unităților administrativ-teritoriale țării pe cele 4 categorii de bază a calității populației: sănătate, demografică, educație și cultură.

La baza acestei tipologizări au fost luate ca reper 4 intervale de categorizare a indicilor structurali. Reieșind din faptul că acești indici cuprind valori de la 0 la 1 unități, intervalele au fost delimitate în felul următor:

- 1) 0 – 0,299 unități – nivel foarte scăzut;
- 2) 0,300 – 0,499 unități – nivel scăzut;
- 3) 0,500 – 0,799 unități – nivel mediu;

4) 0,800 – 1,00 unități – nivel înalt.

Tipologia unităților administrativ-teritoriale după indicele calității populației este definită de datele determinate la nivel teritorial. Astfel, se observă prevalarea majorității de unități administrativ-teritoriale cuprinse în limitele valorilor scăzute și medii ale calității populației. Numărul unităților administrativ-teritoriale cu valori scăzute crește de la 16 pentru anul 2010 la 19 pentru anul 2016. Această ascensiune este explicată de scăderea numărului de unități administrativ-teritoriale cu valori medii, care se înregistrau în anul 2010 – 20, iar în anul 2016 – numai 12. Astfel, calitatea populației Republicii Moldova suferă schimbări nu tocmai pozitive.

De remarcat este faptul că în cadrul categoriei cu valori foarte scăzute, în anul 2010 nu se însciau nici o unitate administrativ-teritorială, pe când pentru anul 2016 – apar 3, dintre care 2 din regiunea de dezvoltare Sud și 1 din regiunea de dezvoltare Nord, ceea ce demonstrează vulnerabilitatea mai crescută a acestor regiuni comparativ cu cea de Centru.

O altă caracteristică evidentă este faptul că nici o unitate administrativ-teritorială nu înregistrează valori înalte ale indicelui calității populației, ceea ce demonstrează necesitatea atragerii atenției majore asupra forței motrice a statului, adică populației și implementării cât mai curând de diverse politici. Acestea să fie orientate spre ridicarea nivelului calitativ al populației – una dintre puținele resurse ale Republicii Moldova.

3. 7. Studiul de caz „Evaluarea subiectivă a calității populației”

Evaluarea obiectivă a calității populației este realizată prin analiza și interpretarea datelor oficiale, acordate de către instituțiile specializate, efectuată în capitolul 2 și primele două paragrafe ale capitolului 3.

Acest paragraf are ca scop evidențierea aspectelor de calitate a populației prin prisma rezultatelor sondajului populației realizat în cadrul a 4 localități de referință: comuna Sănătăuca din Regiunea de Dezvoltare Nord, comunele Bălănești și Chipercheni din cadrul Regiunii de Dezvoltare Centru și orașelul Iargara din Regiunea de Dezvoltare Sud.

În acest sens, a fost realizat un sondaj sociologic, completând datele oficiale cu cele neoficiale. S-a investigat, în medie, 10% din populația aptă de muncă a fiecărei localități. S-a utilizat chestionarul standardizat, aplicat prin metoda interviului „față în față” la domiciliu, gospodăriile fiind selectate aleatoriu prin metoda multistadială. S-au folosit întrebări închise (cu variante de răspunsuri simple, având mai multe grade de intensitate).

Componenta demografică a fost evaluată cu ajutorul a câtorva întrebări. În primul rând, intervievații au menționat limita de vârstă în care aceștia se încadrează, dar și a soților (soțiilor) acestora. Astfel, se observă că vârsta medie a celor intervievați se încadrează, în majoritate de 52

%, între 41–62 ani (Chiperceni – 44,6%, Bălănești – 59%, Sănătăuca – 52,2% și Iargara – 53,4%). Urmează grupa de vârstă cuprinsă între 31–40 ani – 24,2%, cu o valoare mai mare în Sănătăuca (31,5%) și mai mică în celelalte localități.

Evaluarea stării de sănătate în calitate de standard al calității populației, prezentat în acest caz, prin cultura persoanelor de a se adresa regulat la medic (de aici și legătura între componentele sănătate și cultură) pentru a menține o stare bună a sănătății, a arătat că numărul celor care își evaluează pozitiv starea de sănătate este de două ori mai mare decât numărul celor care o evaluează ca fiind negativă.

Unul dintre aspectele educației sunt metodele folosite în educația copiilor, ceea ce este legat atât de nivelul de studii și cultură al părinților, cât și de educarea unei viitoare societăți, care va contribui la dezvoltarea statului. Utile sunt răspunsurile oferite de respondenți la întrebarea: „Care din următoarele componente le considerați cele mai importante în educația copiilor (selectați cel mult trei componente)?”. La aceasta, majoritatea respondenților au afirmat că cel mai important rol în educarea copiilor lor îl joacă familia și școala, respectiv 96,2% și 82,7%.

Ultimul domeniu vizat în evaluarea calității populației este cultura. Deoarece acest domeniu este unul mai sensibil, pentru că ține de aspirațiile personale ale oamenilor, comportamentul civic al acestora, dar și atitudinea lor față de problemele sociale ale societății în care trăiesc, evaluarea acestuia este una mai subiectivă. Subiectivismul crește și din cauza lipsei de date pentru acest domeniu, de aceea, în procesul intervievării populației au fost folosite mai multe întrebări, care prezintă diferite laturi ale culturii populației. Unele dintre acestea sunt: „Ce instituții culturale aveți în localitate?” și „Cât de des vizitați instituțiile culturale?”. Răspunsurile la aceste întrebări diferă în aceeași localitate, deși numărul și tipul instituțiilor culturale sunt aceleași. Aici poate fi observată cunoașterea sau necunoașterea, de către rezidenți, a prezenței unor atare instituții în localitatea lor de baștină, ceea ce reprezintă unul dintre aspectele culturale personale ale acestora.

3. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Concluzii:

Societatea contemporană înregistrează schimbări semnificative de ordin demografic, social și economic. De aceea, apare necesitatea noilor studii ale populației, unul dintre care este studiul calității populației. Această direcție nouă de studiu va completa demersurile științifice din trecut, dar și va deschide o direcție de cercetare de perspectivă.

Pornind de la aceasta, studiul dat prezintă un demers științific de valoare, care include următoarele concluzii:

- 1) Problema „calității populației” este destul de veche, primele notificări fiind înregistrate în secolul al XVIII-lea, astfel că de-a lungul timpului acest termen să fie abordat din mai multe puncte de vedere: biologic (prin prisma „eugenilor”), economic (prin prisma „capitalului uman”), social, și foarte puțin din punct de vedere demografic și geografic;
- 2) Studiarea literaturii de specialitate a făcut posibilă realizarea unei structurări a conceptului „calitatea populației”, delimitând 4 componente de bază: demografică, sănătate, educație și cultură. Fiecare din aceste componente cuprind un șir de indicatori de calitate;
- 3) Cuantificarea nivelului calității populației a fost posibilă prin ajustarea valorilor diferite a celor 14 indicatori luați în calcul la una singură, prin calcularea indicilor structurali ai fiecărui indicator în parte, indicilor pe categoriile componente ale calității populației (indicele dezvoltării demografice, indicele sănătății, indicele educației, indicele culturii), și indicelui calității populației (valoarea cumulativă de referință);
- 4) Determinarea indicelui dezvoltării demografice demonstrează valori în continuă scădere a componentei demografice pentru perioada 1990-2017, și valori în creștere din nordul spre centrul și sudul Republicii Moldova;
- 5) Componenta sănătate prezintă date în creștere începând cu anul 1995, cu remarcarea valorilor înalte pentru municipiile Chișinău și Bălți și celor medii și joase pentru restul teritoriului țării;
- 6) Educația prezintă o situație instabilă, atât în dinamică, cât și în aspect teritorial, cu prevalarea valorilor medii și scăzute ale indicelui educației;
- 7) Cultura este componenta cea mai vulnerabilă, fiind suprapusă direct cu schimbările economice din țară. În aspect teritorial se remarcă municipiul Chișinău și se subminează celelalte regiuni ale țării;
- 8) Evaluarea nivelului calității populației cu ajutorul valorilor măsurabile în unități confirmă că, calitatea populației Republicii Moldova cuprinde, în ansamblu, valori medii, în proces de creștere ușoară și instabilă pentru ultima perioadă de timp (2005–2017);
- 9) Sub aspect teritorial, se remarcă regiunea centrală a țării cu un nivel mediu al calității populației și în proces lent de creștere a nivelului calitativ al populației, pe când regiunile de nord și sud sunt în proces de stagnare sau diminuare.
- 10) Reeșind din cele analizate, conchidem că perspectivele în evoluția calității populației sunt neclare, de aceea cercetarea acestui domeniu devine o prioritate strigentă. Acest fapt

va permite totodată prognozarea tendințelor în evoluția calității populației, ceea ce va servi și la elaborarea unor politici de lungă durată.

Recomandări:

- 1) Condițiile actuale de evoluție demografică a Republicii Moldova, în defavoarea numărului populației, atrage o atenție deosebită asupra părții calitative a populației, astfel încât să se reușească dezvoltarea socială și economică a statului;
- 2) Competitivitatea unui stat în condițiile globalizării poate fi realizată numai cu suportul unui capital uman calitativ, de aceea calitatea populației devine una dintre forțele-cheie în competiția diviziunii internaționale a muncii;
- 3) Rezultatele studiului pot fi folosite în elaborarea de politici de dezvoltare a statului (demografice, sociale și economice), atât la nivel de țară, cât și la nivel teritorial;
- 4) Etapa de perspectivă implică dezvoltarea politicilor demografice care îmbină două paliere: ale cantității și calității demografice ca finalitate a sistemului socio-economic; Politicile axate pe domeniul calității demografice vor avea ca scop menținerea echilibrului de gen, generațional și a grupelor demografice de bază;
- 5) Măsurile și mecanismele politicilor demografice trebuie să fie centrate pe cadrul calității economice a populației pentru a diminua compromiterea dezvoltării economice a statului;
- 6) Politicile sociale urmează să delimiteze veniturile prin prisma calității forței de muncă și a productivității acesteia și să se adapteze cerințelor de calificare economică a tinerei generații, astfel încât să contribuie la progres și dezvoltare;

4. BIBLIOGRAFIE

1. GALTON, F. Hereditary Genius. An inquiry into its laws and consequences [online] London 1892, p.390, Electronic edition 2000 [cit. 25.05.2017] Disponibil: <http://galton.org/books/hereditary-genius/text/pdf/galton-1869-genius-v3.pdf>
2. **GODONOAGĂ, S.**, Calitatea populației Republicii Moldova – imperativ al dezvoltării economice a statului, Conferința științifică internațională „Competitivitate și inovare în economia cunoașterii”, Chișinău, 22-23 septembrie 2017, p.152-158, ISBN 978-9975-75-892-5
3. HACHI, M. Modul de trai al populației Republicii Moldova. Abordare socio-geografică, Editura ASEM, Chișinău, 2005, 245 p. ISBN 9975-75-318-3
4. FAIRCHILD, H. P. People. The quantity and quality of population. N. Y., 1939. 315 p
5. MATEI, C., **GODONOAGĂ, S.**, Genocidul sovietic în perioada 1950-1980 (studiu istorico-demografic), Conferința Științifică Internațională „Patrimoniul etnologic: concepte, tendințe și abordări”, Chișinău, 23-24 mai 2017, p.28-29 ISBN 978-9975-84-028-6
6. MATEI, C., HACHI, M., GÂLCA, V., Evoluția demografică a populației în perioada contemporană. În: *Formarea populației Republicii Moldova (studiu istorico-demografic)*, Coordonatori: C.Matei, M.Hachi, V.Sainsus, Chișinău, 2017, p.172-195. ISBN: 978-9975-75-883-3
7. SAGRADOV, A.A., Population Quality: Concept and its application to analysis of sociodemographic change in Russia, Statistics in transition, March, 2001, Vol.5, No.1, p. 167-184. ISSN 1234-7655, e-ISSN 2450-0291.
8. SAINSUS, V., Impactul îmbătrânirii demografice asupra sistemului de pensionare. Stabilități și căi posibile de redresare, Chișinău, 2010, ASEM, 58 p., ISBN 978-9975-75-546-7
9. SCHULTZ, TH. W. The high value of human time: Population Equilibrium //Journal of Political Economy. 1974. Vol. 82. № 2/ Part 2., p. S2-S10. ISSN: 00223808
10. SOCHIRCĂ, E., **SUVAC, S.**, Calitatea demografică a populației în Republica Moldova, Economica nr.3 (105)/2018, Editura ASEM, Chișinău, 2018, pag.45-56, ISSN 1810-913
11. TREBICI, V., Populația Terrei, București, 1991, 360 p., ISBN 973-44-0661-4
12. VERT, C., Geografia populației. Teorie și metodologie, Editura Mirton, Timișoara, 2001, 208 p. ISBN 973-585-468-6
13. SCHULTZ, T.W., Education and Population Quality, in Economics of Education: Research and Studies, edited by G. Psacharopoulos, The World Bank, Washington, DC, USA, p.11-14, ISBN 978-0-08-033379-3
14. **SUVAC, S.**, Health status of the population in the Republic of Moldova: a territorial perspective, Lucrările seminarului Geografic Dimitrie Cantemir, Vol.46, Issue 2, October 2018, pp. 119-127, ISSN 1222-989X.
15. ЛОГИНОВА, Н.Н., ЖУЛИНА, М.А. Качество населения: опыт социально демографического – исследования// Регионология, 2001 №4, 2002 – 298– 309 ст., ISSN 2587-8549
16. РИДЕВСКИЙ, Г.В., Методика и результаты оценки качества населения белорусских регионов российско-белорусского пограничья, ст. 542-546, Социально-экономическая география: история, теория, методы, практика, Сборник научных статей. — Смоленск: Универсум, 2011. — 608 с. С 692, ББК 65.049
17. САГРАДОВ, А.А. Теория и методы изучения качества населения. Москва, 1995 – 439 ст. ISBN 5-86310-039-7
18. Система знаний о народонаселении / Под ред. Д. И. Валентя. М.: Статистика, 1976. 368 с.

5. LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA STUDIULUI

1. Monografii

1.2. monografii colective

1. MATEI, C., HACHI, M., SAINSUS, V., etc., **GODONOAGĂ, S.**, 5.4. Calitatea populației – o direcție nouă în cercetările geografice. În: *Formarea populației Republicii Moldova (studiu istorico-demografic)*, Chișinău, 2017, 29 c.a., p. 321-330, ISBN 978-9975-75-883-3, (contribuția autorului **0,8 c.a.**).

2. Articole în diferite reviste științifice

2.2. în reviste din străinătate recunoscute

2. **SUVAC, S.**, Health status of the population in the Republic of Moldova: a territorial perspective. În: *Lucrările seminarului Geografic Dimitrie Cantemir, Vol.46, Issue 2, October 2018, Universitatea "Al.I.Cuza" din Iași, România*, p. 119-127, ISSN 1222-989X, **0,5 c.a.**

2.3. în reviste din Registrul Național al revistelor de profil

3. SOCHIRCĂ, E., **SUVAC, S.**, Calitatea demografică a populației în Republica Moldova. În: *Economica, nr.3 (105)/2018, ASEM, Chișinău, 2018*, p. 45-56, ISSN 1810-9136, **1,1 c.a., categoria B.**

3. Articole în culegeri științifice

3.2. culegeri de lucrări ale conferințelor internaționale

4. **GODONOAGĂ, S.**, Calitatea populației Republicii Moldova – imperativ al dezvoltării economice a statului. În: *Conferința științifică internațională din 22-23 septembrie 2017, „Competitivitate și inovare în economia cunoașterii”, Vol. II, Chișinău, 2018, ASEM*, p. 152-157, E-ISBN 978-9975-75-894-9, **0,6 c.a.**

5. **SUVAC, S.**, Educația – parte componentă a calității populației în Republica Moldova. În: *Culegere de articole selecte, Simpozionul Științific Internațional al Tinerilor Cercetători din 27-28 april 2018, Ediția XVI-a, Chișinău, 2018, ASEM*, p. 54-60, e-ISBN 978-9975-75-926-7, **0,5 c.a.**

4. Materiale/ teze la forurile științifice

4.2. conferințe internaționale în republică

7. **GODONOAGĂ, S.**, Evoluția conceptului științific de ”calitate a populației”. În: *Materialele conferinței științifice internaționale din 16-17 mai 2015, ”Evoluția mentalității tineretului în contextul integrării Moldovei în UE”, Chișinău, 2015, UST*, p. 74-80, ISBN 978-9975-76-151-2, **0,5 c.a.**

9. **GODONOAGĂ, S.**, Impactul migrației asupra calității populației în Republica Moldova. În: *Conferința Științifică Națională cu participare Internațională din 06-08 octombrie 2016, ”Mediul și dezvoltarea durabilă”, Ediția a III-a, Chișinău, 2016, UST*, p. 240-245, ISBN 978-9975-76-170-3, **0,5 c.a.**

10. **SUVAC, S.**, Aspecte demografice ale culturii ca factor determinant în formarea calității populației. În: *Materialele Conferinței Naționale cu participare Internațională din 25-28 octombrie 2018, ”Mediul și dezvoltarea durabilă”, Ediția a IV-a, 80 de ani ai facultății de Geografie, Chișinău, 2018, UST*, p. 167-170, ISBN 978-9975-76-253-3, **0,4 c.a.**

4.4. conferințe naționale

11. **GODONOAGĂ, S.**, Structura conceptului de ”calitate a populației”. În: *Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători din 24-25 aprilie 2015, Volumul II, Ediția a XIII-a, Chișinău, 2015, ASEM*, p. 51-54, ISBN 978-9975-75-754-6, **0,3 c.a.**

12. **GODONOAGĂ, S.**, Population quality – the base of demographic security in the Republic of Moldova. În: *Scientific Symposium of young reseachers from 22-23 april 2016, Vol.I., XIV Edition, Chișinău, 2016, ASEM*, p. 259 – 264, ISBN 978-9975-75-821-5, **0,5 c.a.**

13. **GODONOAGĂ, S., MATEI, C.**, Health- population quality indicator in the Republic of Moldova. În: *Scientific Symposium of young reseachers from 28-29 april 2017, Vol.I., XV Edition, Chișinău, 2017, ASEM*, p. 101-106, ISBN 978-9975-75-877-2, **0,4 c.a.**

6. ADNOTARE

Suvac Silvia „Calitatea populației Republicii Moldova. Studiu geodemografic”: Teză de doctor în științe geonomice, Chișinău, 2019.

Teza este compusă din: Introducere, 3 Capitoare, Concluzii generale, Bibliografie cu 98 titluri, 158 pagini de text de bază, 33 tabele, 32 figuri, 33 anexe. Rezultatele obținute sunt publicate în 14 publicații.

Cuvinte – cheie: calitatea populației, demografie, sănătate, cultură, educație, indice.

Domeniul de cercetare: Geografie economică și socială.

Scopul cercetării reprezintă evaluarea complexă a nivelului calității populației în Republica Moldova, în aspect dinamic și teritorial.

Obiectivele cercetării sunt: elaborarea bazei teoretice și metodologice a studierii calității populației; determinarea locului „calității populației” în cadrul geografiei umane; evaluarea schimbărilor în componentele calității populației: demografică, sănătate, educație, cultură, prin determinarea indicilor structurali pe fiecare componentă; evaluarea nivelului calității populației dinamică temporală și în aspect teritorial în Republica Moldova; clasificarea unităților administrativ teritoriale ale Republicii Moldova pe categoria calității populației; recomandarea măsurilor de menținere și creștere a nivelului calității populației Republicii Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică: constă în faptul că, asemenea studii asupra calității populației nu s-au realizat încă, metodologia utilizată în evaluarea nivelului calității populației este una diferită de ale altor autori din afara țării, care au vizat studii ale calității populației. Originalitatea se reflectă prin realizarea măsurării calității populației și a abordării complexe originale a ideilor și componentelor cadrului metodologic și conceptual, ce au servit ca reper în elaborarea studiului dat și a conturării unei valori științifice de durată.

În primul rând, acest studiu ia în calcul mai multe categorii componente ale calității populației: demografică, sănătate, educație și cultură. Majoritatea altor studii omit componenta demografică, care de fapt reprezintă baza dezvoltării sau evoluției celorlalte trei categorii menționate mai sus. Acest studiu folosește metoda statistică pentru a evalua nivelul calității populației, prin aplicarea câtorva formule, care au unificat un șir de indicatori demografici într-un singur indice – indicele calității populației. Acesta reprezintă valoarea de referință măsurabilă a nivelului calității populației Republicii Moldova.

Problema științifică soluționată: constă în fundamentarea cadrului conceptual al termenului „calitatea populației”, din punct de vedere științific și metodologic, fapt care contribuie la înțelegerea și aprecierea rolului acestui concept în vederea cunoașterii nivelului calității populației Republicii Moldova.

Importanța teoretică: Acest studiu reprezintă unul cu o semnificație teoretică de valoare, deoarece metoda aplicată pentru teritoriul Republicii Moldova poate fi folosită pentru un astfel de studiu al oricărui alt spațiu geografic, dar și în detalii pentru spațiul geografic al Republicii Moldova. Studiul teoretic realizat poate servi ca suport pentru realizarea de mecanisme în vederea sporirii eficienței în procesul de formare, păstrare, dar și ridicare a nivelului calitativ al populației statului.

Valoarea aplicativă a lucrării: constă în integrarea propunerilor constructive de creștere a nivelului calitativ al populației pot fi utilizate de către instituțiile administrative de conducere a statului în procesul elaborării de politici social-economice de dezvoltare pentru perspectiva scurtă și medie, dar și în planificarea dezvoltării de lungă durată a statului.

Implementarea rezultatelor: Rezultatele studiului au fost folosite, în realizarea Proiectului pentru tineri cercetători ”Evaluarea geodemografică a calității populației în Republica Moldova” în perioada ianuarie 2015 - decembrie 2016. O altă direcție de implementare a studiului este includerea unor aspecte teoretice și practice în predarea cursurilor de ”Geodemografie” și ”Geografie Umană a Republicii Moldova”, la Facultatea de Geografie a Universității de Stat din Tiraspol.

ANNOTATION

Silvia Suvac „Population quality of the Republic of Moldova. Geodemographic study”, PhD Thesis in Geonomical Sciences, Chişinău, 2019.

The thesis consists of: Introduction, 3 chapters, General conclusions, Bibliography with 98 titles, 158 base text pages, 33 tables, 32 figures and 33 annexes. The obtained results were published in 14 scientific papers.

Key-words: population quality, demography, health, culture, education, index.

Field of research: Economic and social geography.

The aim of the research was the complex evaluation of the population quality level in the Republic of Moldova, in dynamic and territorially.

Objectives of the research: to elaborate the theoretical and methodological base of the population quality studying; to determine the place of „population quality” in the frame of human geography; to evaluate the changes of the population quality components: demography, health, education and culture, through calculating structural indexes of each components; to evaluate the population quality level in evolution and territorially in the Republic of Moldova; the classification of territorial administrative units of the Republic of Moldova on the population quality category; to recommend ways of maintainance and increasing of the Republic of Moldova population quality level.

Novelty and scientific originality: This study is unrepeatable in Republic of Moldova. Its novelty and originality consists in the fact that such studies of population quality have not yet realised and the used methodology is a different one than of other foreign researches who did some population quality studies.

First of all, this study takes into account all the component categories of population quality: demography, health, education and culture. Most of other studies overlook the demographic component, which is of great importance, because it represents the base of the other three components development, mentioned above. This study used the statistic method in order to evaluate the population quality level, by applying of some formulas, which help to unify many indexes in a single one – *the population quality index*. This index represents the reference value of measuring the population quality level of Republic of Moldova.

The solved scientific problem consists of the conceptual frame fundamentation of the term „population quality”, from scientific and methodological points of view, which contributes to understanding and estimation of the concept role, in order to evaluate the Republic of Moldova population quality level.

Application value of the work: The methodological and applicative base that was elaborated in this work, and constructive proposals for future evolution of the population quality could be used by administrative governing bodies in elaborating of socio-economic politics for near future and for perspective development of the state.

Implementing the results: The results of the work were used in study process of the Project for young researches „Geodemographical evaluation of the Republic of Moldova population quality”, unfolded during the period of time january 2015 – december 2016. Another direction of implementation is including some theoretical research results in preparing curriculum and teaching univeristy courses as: „Geodemography” and „Human Geography of Republic of Moldova”, at the Geography Faculty of the Tiraspol State University.

АННОТАЦИЯ

Сувак Сильвия „Качество населения Республики Молдова. Геодемографическое исследование”: Диссертация на соискание ученой степени доктора геонимических наук, Кишинэу, 2019.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы, список используемой литературы из 98 наименований, 158 страниц основного текста, 33 таблиц, 32 рисунков, 33 приложений. Полученные научные результаты опубликованы в 14 научных статьях.

Ключевые слова: качество населения, демография, здравоохранение, культура, образование, показатель.

Область исследования: Экономическая и социальная география.

Целью работы является комплексное оценивание уровня качества населения в Республике Молдова в динамике и в территориальном аспекте.

Задачи исследования: разработка теоретико-методологических основ исследования качества населения; определение места «качества населения» в экономической и социальной географии; оценивание изменений в компонентах качества населения: демография, здравоохранение, образование, культура, путем определения структурных показателей по каждому компоненту; оценивание уровня качества населения в динамике и территориальном аспекте в Республике Молдова; классификация территориально-административных единиц Республики Молдова по категории качества населения; рекомендация мер поддержания и повышения уровня качества населения Республики Молдова.

Научная новизна работы: состоит в следующем: в Республике Молдова такие исследования по качеству населения еще не проводились; методология, используемая для оценивания уровня качества населения, отличается от других авторов за пределами страны, которые исследовали качество населения. Оригинальность отражается в измерении качества населения и комплексном подходе к идеям и компонентам методологической и концептуальной основы, которые послужили отправной точкой при разработке данного исследования и наброска долгосрочной научной ценности.

В данном исследовании рассматриваются несколько компонентов качества населения: демография, здравоохранение, образование и культура. В большинстве других исследований отсутствует демографический компонент, который фактически является основой для развития или эволюции трех других упомянутых выше компонентов. Это исследование использует статистический метод для оценивания качества населения, применяя несколько формул, которые объединили ряд демографических показателей в единый индекс - индекс качества населения. Это представляет собой измеримую контрольную величину уровня качества населения Республики Молдова.

Полученный результат, который способствует решению важной научной проблемы: заключается в обоснование концептуальной основы термина "качество населения" с научной и методологической точки зрения, что способствует пониманию и оценке роли этой концепции для знания уровня качества населения Республики Молдова.

Теоретическая значимость исследования: Это исследование представляет собой теоретическую значимость, поскольку метод, применяемый для территории Республики Молдова, может использоваться для такого исследования любого другого географического пространства. Проведенное теоретическое исследование может служить поддержкой для разработки механизмов повышения эффективности в процессе формирования, удержания, а также повышения уровня качества населения государства.

Практическая значимость: состоит в интеграции конструктивных предложений по повышению уровня качества населения, которые могут быть использованы учреждениями государственного управления в процессе разработки мер социально-экономического развития на краткосрочную и среднюю перспективу, а также при планировании долгосрочного развития государства.

Внедрение научных результатов: Результаты исследования были использованы в реализации Проекта для молодых исследователей «Геодемографическое оценивание качества населения в Республике Молдова». Теоретические и практические аспекты были включены в преподавание дисциплин "Геодемография" и "Экономическая и социальная география Республики Молдова", на Географическом факультете Тираспольского государственного университета.

SUVAC SILVIA

**CALITATEA POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA. STUDIU
GEODEMOGRAFIC**

154.01 – GEOGRAFIE ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ

Rezumatul tezei de doctor în științe geonomice

Aprobat spre tipar: 03.01.2020
Hârtie offset. Tipar digital
Coli de tipar.: 2,25

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 10 buc
Comanda nr. 200034

Academia de Studii Economice a Moldovei,
MD 2012, Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu Bodoni, 59